

'De dag is altijd langer dan de bui'

02/08/2014 | CHARLOTTE DE SOMVIELE

Na vijftien jaar spelen in openlucht zijn ze zeker: het regent een pak minder dan we graag geloven. Voor de tiende keer strijken Waas Gramser en Kris Van Trier met hun mobiele theaterdoos neer op de Zomer van Antwerpen. Een portret in drie citaten. Charlotte De Somviele

Comp.Marius, doordrongen van duurzaamheid: 'We houden van schoonheid die geleefd heeft'. Wim Kempnaers

In 1999 trok het spelerskoppel Waas Gramser en Kris Van Trier de deur van het theater achter zich dicht om onder de blote hemel te gaan spelen. Veertien jaar later beslisten ze in een zelfde 'vrolijke, kwaai bui' om ook hun kantoren naar het Middelheimpark te verhuizen, waar ze *artists in residence* zijn tot 2016. Lezen en vergaderen doen ze vanaf nu in mobiele containers die naadloos opgaan in de sculpturen in het openluchtmuseum. Wat begon als een noodzaak omdat ze geen speelplek vonden, werd een (levens)filosofie: een canonieke tekst, een grote dosis spelplezier en persoonlijkheid, meer heb je niet nodig om goed theater te maken. Kunst als een oefening in soberheid.

Optimisme is een morele plicht (Karl Popper)

Groot is hun mobiele decor voor *Figaro!* dan ook niet: een theatermanteau, twee antieke raamkozijnen en natuurlijk de halfronde, houten tribune die overal met het gezelschap meereist, van Lyon tot Oostende. Het spel met theatercodes is wat Gramser en Van Trier zo aantrok in *De barbier van Sevilla* (1775) en *De bruiloft van Figaro* (1778), twee intrige-komedies van de Franse schrijver Beaumarchais waarin knecht Figaro de adellijke klasse op de korrel neemt. De zelfspot, schunnige humor en 'verschoningen' tijdens de tekstrepetitie smaken alvast naar meer.

'We voelden meteen dat het een echt spelersstuk was', vertelt Van Trier. 'Figaro is een spiegel van Beaumarchais: hij is de dramaturg op scène die alle intriges aanstuurt. Er wordt ook voortdurend over toneelspelel gesproken. Dat is erg modern voor een stuk uit de achttiende eeuw. Ondanks die speelkansen zijn Mozart en Rossini met de eer gaan lopen en wordt er met geen woord meer over Beaumarchais gerept.'

'Die arme man!' valt Gramser bij. 'Ik was erg geraakt door het autonome denken en individuele verzet van Figaro. Door zes maanden intensief met de tekst bezig te zijn, begreep ik ook waarom er opera's van gemaakt zijn. Los van de liedjes die Beaumarchais speciaal voor het stuk schreef, heeft elk bedrijf een bijna symfonische opbouw. Kris en ik kunnen wel een uur debatteren over het juiste woord om die muzikaliteit te bewaren. Wie het luidste roept, wint meestal (*lacht*). Ze mogen dan wel tegenpolen lijken die vechten om het hoogste woord, net zoals Beaumarchais geloven ze allebei in de subversieve kracht van humor, wat hen eerder al bij Samuel Beckett, Thomas Bernhard en Daniël Charms bracht. 'We zoeken altijd naar een lichtheid in de zwaarte die we niet per se in de wereld ervaren, maar eerder in onszelf.' Het is ook de stelregel van Figaro die zichzelf 'dwingt met alles te lachen om niet te hoeven huilen'. Napoleon zag in de cyclus niet voor niets een voorafspiegeling van de Franse revolutie.

Ik verlang van de kunst niet alleen dat zij goed is als kunst, maar ook dat zij goed in het leven is ingepast. Ik hoor liever een Chopin uit een venster over de straat galmen dan een Chopin met alle franje eromheen op een concertpodium. (Witold Gombrowicz)

Wat hen prikkelde om na *Marius* (1999) in openlucht te gaan spelen? 'We hebben het instituut verlaten omdat we voor onszelf de essentie van het theater wilden opzoeken', stelt Gramser. 'Ik hoef geen stukken te maken over armoede of politiek. Mijn engagement zit erin een voorstelling te maken die zich heel concreet verhoudt tegenover het alledaagse leven. Dat gaat van het weer over voorbijgangers die passeren tot het lawaai van de straat. Maar ook het bewustzijn dat alles om geld draait, vraagt om een antwoord. Hoe ouder ik word, hoe sterker mijn verlangen naar eenvoud. Wat hebben we nodig om te vertellen wat we willen vertellen? Zelfs in een stedelijk zwembad word ik een klant genoemd. Wij maken er een erezaak van om ons publiek te ontvangen als gasten.' Samen eten in de stijl van de voorstelling, napraten met de acteurs aan een zelfgebouwde bar: *Figaro!* is niet voor niets al weken op voorhand uitverkocht. 'Natuurlijk vloeken we soms op het gebrek aan comfort,' zegt Van Trier. 'Tijdens de premièrereeks van *Manon & Jean van Florette* was er een hittegolf. Het was afzien met onze wollen kostuums. De volgende twee weken regende het zo hard dat het publiek ons niet meer kon verstaan. Maar ze smeekten ons om verder te spelen. Zo gaat dat. En het goeie is: de dag is altijd langer dan de bui.'

Het theater kan alleen politiek zijn als het zijn eigen productiesysteem in vraag stelt. (René Pollesch)

Van vergeten woorden die ze in herinnering brengen, tot voorstellingen die jaren op het repertoire blijven staan, van de kostuums die gemaakt worden van gebruikte stoffen tot de geleende boekencollectie in hun Zomerbibliotheek: Comp.Marius is doordrongen van duurzaamheid. Gramser: 'We willen onze ethiek ook doortrekken in onze organisatie. Het creëert een voldoening waar ik veel kracht uit put. De dagboeken van Gombrowicz hebben daarin mijn leven veranderd: "Je kunt niet de hele week een nul zijn om dan op zondag te bestaan." Ondertussen zit die ecologische waakzaamheid er echt ingebakken. Het is niet omdat iets niet meer nieuw is, dat je het moet weggooien. Daarnaast houden we ook van schoonheid die geleefd heeft. Verhuizen naar de containers is een enorm zuiveringsproces geweest. Alle *brol* die we in de loop der jaren hadden verzameld, hebben we opnieuw geordend of weggegeven. Nu voel ik me terug licht genoeg om nieuwe keuzes te maken en onze artistieke dynamiek open te trekken. Als aanvulling op ons gezelschap willen we misschien een *summer school* oprichten waar ook jonge spelers een platform krijgen.' Van Trier vult aan: 'Het gaat erom een structuur te zoeken die je als maker zo min mogelijk voelt. Daarom functioneren we ook het beste met elkaar. Al 25 jaar zijn we elkaars grootste criticus en supporter. En liefde natuurlijk.'

Figaro! van 2/8 t.e.m. 28/8 in het Middelheimpark

www.zva.be

KRIS VAN TRIER:

'Ooit regende het zo hard dat het publiek ons niet meer kon verstaan. Maar ze smeekten ons om verder te spelen'

WAAS GRAMSER:

'Zelfs in een stedelijk zwembad word ik een klant genoemd. Wij maken er een erezaak van om ons publiek te ontvangen als gasten'